

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ПЕРЕВІРКА МЕТАЛІНГВІСТИЧНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ У ЗВ'ЯЗКУ З
ПОСІБНИКАМИ З НАВЧАННЯ РІДНОЇ МОВИ, ЯКІ ДІЮТЬ У ТРЬОХ
ШКОЛАХ ПИЙТЕРФОЛВІВСЬКОЇ ГРОМАДИ

Петрушинець Жофія Степанівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма «Середня освіта (Мова і література (угорська))»

Спеціальність 01 Освіта / Педагогіка 014 «Середня освіта (Мова і література угорська)»

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 96 / 02.10. 2023.

Науковий керівник:

Дудич Катерина Іванівна
доктор філософії, доцент

Завідувач кафедри

Берегсасі Аніко Ференцівна,
зав. кафедри, доктор габлітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**ПЕРЕВІРКА МЕТАЛІНГВІСТИЧНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ У ЗВ'ЯЗКУ З
ПОСІБНИКАМИ З НАВЧАННЯ РІДНОЇ МОВИ, ЯКІ ДІЮТЬ У ТРЬОХ
ШКОЛАХ ПИЙТЕРФОЛВІВСЬКОЇ ГРОМАДИ**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV -го курсу

Петрушинець Жофія Степанівна

Освітня програма «Середня освіта (Мова і література (угорська))»

Спеціальність 01 Освіта / Педагогіка 014 «Середня освіта (Мова і література угорська)»

Науковий керівник: **Дудич Катерина Іванівна**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Кормочі Золтан Золтанович**

доктор філософії, доцент

Берегове

2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Filológia Tanszék

**TANULÓK METANYELVI ISMERETEINEK VIZSGÁLATA AZ ÉRVÉNYBEN
LÉVŐ ANYANYELVOKTATÁSI ÚTMUTATÓKKAL ÉS SEGÉDLETEKKEL
ÖSSZEFÜGGÉSBEN A PÉTERFALVAI KISTÉRSÉG HÁROM ISKOLÁJÁBAN**

Szakedolgozat

Készítette: Petrusinec Zsófia

BA IV. évfolyamos magyar nyelv és irodalom

szakos hallgató

Témavezető: Dr. Dudics Katalin

PhD, docens

Recenzens: Dr. Karmacsi Zoltán

PhD, docens

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розвиток рідномовної освіти на Закарпатті	7
I. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	9
1.1. Комунікаційні процеси	9
1.1.1. Класифікація мовного спілкування	9
1.1.2 Види зв'язку	9
1.1.3. Вербальне і невербальне спілкування	10
1.2. Варіанти мови в спілкуванні	10
II. ПРО ОБСТАВИНИ РОЗСЛІДУВАННЯ_	13
2.1 Організація та проведення розслідування	13
2.2. Коротко про учасників дослідження	13
2.3. Про місця проведення слідчих дій	13
2.4. Про анкету	14
III. ГІПОТЕЗИ	15
IV. СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ СТУДЕНТІВ	16
4.1. Розподіл групи за відомими соціальними факторами	16
4.2. До питання про рідну мову	16
4.3 Сленг	24
V. Резюме.....	27
Використана література	29
VI. Резюме українською мовою	31
Список фігур	32
Додатки	33

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	6
I. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	9
1.1. A kommunikációs folyamatok	9
1.1.1. A nyelvi kommunikáció osztályozása	9
1.1.2. A kommunikáció típusai	9
1.1.3. Verbális és nem verbális kommunikáció	10
1.2. Nyelvváltozatok a kommunikációban	10
II. A VIZSGÁLAT KÖRÜLMÉNYEIRŐL	13
2.1 A vizsgálat megszervezése, lebonyolítása	13
2.2. A vizsgálat résztvevőiről röviden	13
2.3. A vizsgálat helyszíneiről	13
2.4. A kérdőívről	14
III. HIPOTÉZISEK	15
IV. A TÁRSADALMI TÉNYEZŐK A TANULÓK KÖRÉBEN	16
4.1. A csoport megoszlása az ismert társadalmi tényezők szerint	16
4.2. Az anyanyelv kérdéséről	16
4.3 A szleng	24
V. Összefoglaló	27
VI. Резюме	31
Ábrajegyzék	32
Mellékletek	33

BEVEZETÉS

Minden természetes nyelv nyelvváltozatok együttese. A nyelvváltozatok hálózatot alkotva töltik be szerepkörüket. Mindegyiknek van a többihez viszonyítva egyedi, a többitől elkülönítő szerepköre, egyszersmind nyelvi sajátossága is (Kiss 2017:199). Nyelvjárásokban mutatkozik meg igazán, hogy mennyire sokszínű is a magyar nyelv. A kommunikáció is igen sokszínű, ez abban nyilvánul meg, hogy nem csak szavakkal, verbális módon, hanem nonverbális módon is tudunk kommunikálni egymással, amit igen gyakran használunk. A metakommunikációs eszközöket nagyobb arányban használjuk (Orosz 2022:6). A metanyelvi kommunikációnak az a lényege, feladata, hogy a kódot ellenőrizze s azt, hogy a felek megértik-e egymást. Mindennapi élet során megfigyelhető, hogy az emberek hogyan kommunikálnak egymással, hogy próbálják az információt közölni egymással. Ezeket beszéddel, de akár arckifejezésekkel, mimikákkal, gesztikulációkkal is megtehetik. Én is megfigyelem, hogy a mind a két jelenség megtörténik a kommunikációban, sőt a non-verbális kommunikáció jelentősen hozzátesz ahhoz ahogyan a gondolataimat próbálom átadni másoknak. Nem tudnám elképzelni, hogyha úgy kellene beszélnem, hogy közben nem mutogathatok a kezemmel.

Szakedolgozatomban a Péterfalvai kistérség három iskolájában vizsgáltam a tanulók metanyelvi ismereteit. A szakedolgozatom témája a tanulók metanyelvi kommunikációjának ismereteinek vizsgálata az érvényben lévő anyanyelvoktatási útmutatókkal és segédletekkel összefüggésben a Péterfalvai kistérség három iskolájában. Választásom a Péterfalvai Kölcsey Ferenc Középiskolára, Péterfalvai Református Líceumra, illetve a Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézményre esett. A témám kérdőíves módszerrel kutattam. Azt szeretném bemutatni, hogy a tanulók hogyan viszonyulnak a nyelvjáráshoz, államnyelvhez, anyanyelvhez, beszélnek-e nyelvjárásban, illetve, ha igen, milyennek találják azt.

Kárpátaljai anyanyelvoktatás alakulása

Az, hogyan alakul ki egy diák nyelvváltozata nagyban függ attól, hogy milyen oktatásban részesül. Észrevehetőbb, hogy az elmúlt években egyre nagyobb hangsúlyt kap a határon túli magyar közösségben az anyanyelvi nevelés és az oktatás kapcsolata. Több írás is egyetért abban, hogy a magyar nyelvi nevelésnek fontos szerepe van a közösség hosszú távú megmaradásában. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a határon túli régiókban más jellemzők és kihívások vannak, amiket figyelembe kell venni a tananyagtervezés során. (Beregszászi-Dudics Lakatos 2023:36). A kárpátaljai magyar iskolákban folyó anyanyelvi nevelés célja és tartalma, valamint módszerei fontosak a közösség számára. 1990-es évek közepétől kezdve, az Ungváron megrendezésre kerülő 8. Élőnyelvi Konferencia óta ezek a kérdések kiemelt figyelmet kapnak a kárpátaljai magyar nyelvi- és oktatástervezésben. A közösség magyar iskoláiban folyó anyanyelvi nevelésben az elmúlt 20 év során rengeteg változás történt, de a legfontosabb a tantárgy-pedagógiai reform volt. A kárpátaljai magyar közösség nyelvhasználatában korábban felcserélő szemlélet dominált, amit például a Beregszászi-Csernicsekó 1996,2004-es munkái is megvizsgáltak. Azonban később inkább a hozzáadó szemlélet és a szituációhoz igazodó nyelvhasználat képességének fejlesztése lett a hangsúly.

2010-ben készült egy középiskolákra vonatkozó Magyar nyelv tanterv is a 2005-ös alapján. Előremutató volt a középiskolai osztályokban a tananyagtartalom megváltoztatása. Az új tankönyvek és módszertani segédletek pedig 2005 és 2011 között jelentek meg, például a Kótyuk 2005, 2007, 2008, illetve Beregszászi 2010, 2011, 2012a. Hangsúlyosan szerepeltek a kárpátaljai magyar nyelvhasználat jellemzői, mint például a nyelvjárások és a nyelvi kontaktusok hatásai.

Akadnak nehézségek az új tantervek és tankönyvek bevezetésekor, néhány pedagógus ragaszkodott a hagyományos grammatikaközpontúoktatáshoz, illetve akadtak olyan problémák is. Viszont ezek a tényezők csak kisebb akadályokat jelentettek és nem változtattak reformtörekvések lényegén.

2017-ben a kárpátaljai magyar középiskolai magyar nyelv érettségi követelményrendszerében a tantárgy-pedagógia reformjában hatalmas változás történt. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar tanszékén kidolgoztak egy leírást, amely nagyban hasonlít a magyarországi középszintű magyar érettségire. Ez a leírás meghatározza a magyar nyelv érettségi tartalmát és formáját. A cél az volt, hogy jobban összehangolják a kárpátaljai magyar diákok felkészülését a magyarországi érettségivel. Amellett, hogy a magyar iskolába járó gyerekek érettségizhettek magyar nyelvből

Kárpátalján azt is elérték, hogy a kárpátaljai magyar gyerekek magyar érettségijét az anyaországban középszintű érettségiként megfeleltnek titulálják.

Az egyik fontos célja a változásnak az volt, hogy a kárpátaljai magyar nyelv érettségi vizsga és a magyarországi magyar nyelv és érettségi vizsga tartalma és felépítése hasonló legyen. Ez lehetővé teszi, hogy Kárpátalján se ne maradjon le az anyaországtól és a többi határon túli régiótól. Az új érettségi feladatok kompetencia-központúak, a szövegértési és szövegalkotási képességekre épülnek. Ennek oka az, hogy a hétköznapi életben fontos, hogy az emberek helyesen értelmezhesék a szövegeket és megfelelően tudjanak kommunikálni írásban és szóban. A középiskolai anyanyelvoktatás tartalmi pontosan ezekre a kompetenciákra összeponosít a 2010-es tanterv és a vele együtt kidolgozott tantervek szerint.

A kárpátaljai magyar nyelv érettségi vizsga a diákok nyelvi kompetenciáit méri különböző valós szituációkban. A vizsga arra tesz kísérletet, hogy megállapítsa, hogy a vizsgázók képesek-e megfelelően kommunikálni az anyanyelvükön, szöveget értelmezni és alkotni az adott helyzetnek megfelelően. Az anyanyelvi magabiztosság érzés kulcsfontosságú a nyelv hosszútávú megőrzése érdekében. (Beregszászi- Lakatos Dudics 2023:37-39).

2006 között végzett empirikus vizsgálatok eredményeit összegzi a Kárpátalján élő magyar iskoláskorú fiatalok körében. A vizsgálat arra irányult, hogy feltárja, hogyan vélekednek ezek a fiatalok a nyelvekről, különösen a nyelvváltozatokról, nyelvjárásokról. Az eredmények szerint ezeknek a fiataloknak a hozzáállása a nyelvekkel kapcsolatban bizonytalan és ellentmondásos. Nem biztosak abban, hogy hogyan vélekedjenek a különböző nyelvváltozatokról, és gyakran próbálnak távol maradni az alacsonyabb presztízzsel bíró nyelvváltozatoktól. Esetleg nincsenek tisztában azzal, hogy beszélési stílusuk vagy nyelvjárásuk eltér a magyar köznyelv normáitól. Ez az eredmény az jelzi, hogy ezek a fiatalok bizonytalanok lehetnek identitásuk vagy azonosulásuk tekintetében a nyelvjárásukkal vagy az adott nyelvváltozatokkal kapcsolatban, és inkább a magyar köznyelv normáihoz igyekeznek igazodni, amelyek általában magasabb presztízsiűek lehetnek (Dudics-Lakatos 2021:186).

Kótyuk István a tudományos tevékenységei mellett oktatás terén is munkálkodott, 1971 óta a Szovjet, illetve később az Ukrán Tudományos és Oktatási Minisztérium jóváhagyta a tankönyveket, amelyeket írt a 4-11. osztály számára (Bárány-Beregszászi-Gazdag 2022:181).

I. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

Szakirodalmi áttekintés során fontosnak tartottam, hogy átfogó képet kaphassak a főbb fogalmi meghatározásokról, válaszokat kapjak a kérdéseimre, illetve, hogy a különböző témákban könyvek szerzői hogyan vélekednek erről a témáról. Az alábbi fejezetekben szó lesz a verbális kommunikációról, illetve a metanyelvi kommunikáció és a nonverbális jelenség összefüggéséről.

1.1. A kommunikációs folyamatok

1.1.1. A nyelvi kommunikáció osztályozása

Sok osztályozási rendszer létezik. Általánosságban elfogadott típusalkotás szerint:

- A kommunikációban résztvevők száma szerint: interperszonális, ez a kommunikáció a beszélgetés, a testbeszéd, érzelmi kifejezések által történik. Csoport- és tömegkommunikációt, illetve az interkulturális kommunikációt, amikor különböző kultúrákhoz tartozó emberek közötti kommunikációról van szó, ez magába foglalja a kulturális különbségek megértését és tiszteletét, valamint az olyan készségeket, mint a nyitottság és empátia, hogy hatékonyan kommunikáljunk más kultúrák tagjaival.

- Az alkalmazott jelrendszernek megfelelően, a verbális és nem verbális kommunikáció.

- A közlő szándékának megfelelően, szándékos és nem szándékos kommunikáció.

- Az üzeneteket, amelyeket közlünk, különböző hatásokkal ruháznak fel minket. A kognitív kommunikációban az információ célja az értelmezés és a gondolkodás, míg az affektív-emocionális kommunikáció az érzelmekre és az érzelmi reakciókra fókuszál. Ezenkívül megkülönböztetünk praktikus, irányító és szórakoztató kommunikációt, amelyek mind más-más célokat szolgálnak.

1.1.2. A kommunikáció típusai

A kommunikációnak két legfőbb típusa van, s a folyamat irányultsága szerint megkülönböztetünk egyirányú és kétirányú kommunikációt.

➤ Egyirányú kommunikáció során a hallgatónak, vevőnek nincs lehetősége visszajelzést adni, így nem aktív tagja a folyamatnak.

➤ Kétirányú kommunikációban mind a beszélő, mind a hallgató aktívan részt vesz, és folyamatosan cserélnek szerepet. Ez lehet egy beszélgetés, telefonálás, vita, ahol lehetősége adódik mindkét félnek visszajelzést adni. A kétirányú kommunikációban nem mindig egyenlő a viszony a kommunikációs partnerek között. Gyakran előfordul, hogy az egyik fél alá- vagy fölérendelt helyzetben van.

A kommunikáció típusait továbbá attól is megkülönböztetjük, hogy a kommunikációs partnerek hogyan vannak jelen térben és időben. Ha a feladó és a címzett egyszerre vesz részt a kommunikációban, azaz ugyanazon a helyen és ugyanabban az időben vannak jelen, akkor beszélünk közvetlen kommunikációról. Viszont, ha a kommunikáció nem ugyanabban a térben zajlik, vagy nem ugyanabban az időben, akkor beszélünk közvetett kommunikációról. Mindkét típus lehet egyirányú vagy kétirányú is.

1.1.3. Verbális és nem verbális kommunikáció

A verbális jelek, a szavak, a nyelvi kifejezések segítenek átadni az üzenetet. Ugyanakkor a nem verbális jelek a testbeszéd, gesztusok, hanghordozás, további információt és nyelvi tartalmat adnak az üzenetnek. Az írott szöveg esetén pedig az elrendezés és a formázás is befolyásolja az üzenet hatását. Tehát mindkét kód és sáv jelen van a kommunikációban, és az arányukat a kommunikációs helyzet határozza meg.

1.2. Nyelvváltozatok a kommunikációban

A nyelvváltozatokat általában három nagy csoportba osztják. Az első csoport a normatív nyelvváltozatok. Ezek közé tartoznak a köznyelvek és az irodalmi nyelvek. Ezek azok a formális nyelvi változatok, amelyeket általában iskolákban tanulunk, amelyeket irodalmi tankönyvekben, hivatalos dokumentumokban használnak.

A második csoportba tartoznak a területi nyelvváltozatok, ide tartoznak a nyelvjárások és a regionális köznyelvek. Ezek a nyelvi változatok az adott területen vagy régióban élő emberek között alakulnak ki, és eltérhetnek a normatív nyelvtől.

A harmadik csoport pedig a társadalmi nyelvváltozatok, amelyek különböző csoportok és rétegek nyelvei. Ezeken belül is lehetnek eltérések a nyelvi szokásokban és kifejezésekben.

A nyelv változatai hatnak egymásra, s egy nyelvet a változatainak összessége alkotja. A nyelv vízszintes tagolódása területi alapon hozza létre a nyelvjárásokat vagy dialektusokat. Ezek a változatok az adott területen vagy régióban élő emberek között alakulnak ki. A nyelv függőleges tagolódása pedig a társadalomrétegekre és csoportokra bontható. Ez vezet a socialektusok kialakulásához. Az egyes társadalmi rétegekhez ritkán társulnak önálló nyelvváltozatok, de a rétegződés befolyásolja, hogy ki milyen társadalmi csoportokkal érintkezik. Például egy faluban vagy egy városban élő ember máshogyan beszélhet. Az egyéni nyelvhasználatot pedig számos tényező befolyásolja, például az életkor, a lakóhely, az anyagi helyzet, az életkörülmények, az iskolázottság, a műveltség.

A tanulók tisztában lehetnek azzal, hogy mind kisebbségi helyzetben, mind Magyarországon jobban érvényesül az, aki anyanyelvjárása mellett ismeri a köznyelvet is (Lakatos 2010:24) írja Lakatos Katalin a doktori disszertációjában, amivel én is egyet értek, hiszen a kutatásom során én is találkoztam olyan tanulókkal, akik nyelvjárásban beszélnek, viszont a köznyelvben is helyt állnak. A nyelvi attitűdök tehát nemcsak kifejezetten magához a nyelvekhez kapcsolódnak szorosan, hanem a nyelv és a hozzá kapcsolódó kultúrkör beszélőihöz is, valamint ahhoz az országhoz/régióhoz, ahol az adott nyelvet, vagy nyelvváltozatot beszélnek (Izsák 2021:321). Horváth Katalin kutatásában olvashatjuk, hogy nagyon nagy szerepe van a kárpátaljai magyar lakosság nyelvváltozatának kiválasztásában a kommunikációs helyzet és az iskolázottság is. (Horváth 2007:41-52).

Okomato Mari által elvégzett kutatás eredményei alapján megfigyelhető, hogy a határon túli magyar tannyelvű iskolákban, gimnáziumok diákjainál még hangsúlyosabb a helyzetenkénti kódváltás. Ezek a diákok ismerőseikkel és az azonos régióból származókkal nyelvjárásban kommunikálnak. Ennek a hátterében az áll, hogy a határon túliak erősen kötődnek a magyar közösségükhöz. Amikor a köznyelvi beszélőkkel találkoznak, igyekeznek ők is köznyelven beszélni. Ellentétben a magyarországi iskolásokkal, akik függetlenül a beszédhelyzettől inkább a köznyelvet részesítik előnyben (Okomato 2004:33-40).

1.3. A nyelvjárások

A nyelvjárások egy adott nyelvterületen belül különböző helyeken beszélt változatai, amelyek általában földrajzi elhelyezkedés, az idő és a társadalmi csoportok közötti eltérések miatt alakulnak ki. Ezek a változatok jellemzőek lehetnek a kiejtésre, a szókincsre, a nyelvtani szerkezetre és akár a nyelvi rituálékra is. A nyelvjárások nem csak a nyelv sokszínűségét gazdagítja, hanem hordozzák a helyi kultúra és identitás egyedi jegyeit is. Ahogy az idő múlik és a globalizáció hatására a kommunikáció formái változnak, fontos megőrizni és támogatni ezeket a hagyományos nyelvi változatokat, hogy megőrizzük a nyelvi örökséget és az azonosulás érzését.

Kárpátalján pedig, ahol a magyar közösség kisebbségben él, a nyelvjárásvesztés együtt járhat a nyelvcserevel, hiszen számos településen a nyelvjárás az egyetlen használt változata a magyar nyelvnek (Beregszászi-Csernicskó 2007:46). Az idegen környezetbe került magyarok nyelve a honfoglalást követően gazdasági és kulturális változások során számos európai nyelvvel érintkezett, ami számos idegen szó átvételéhez vezetett (Gazdag 2021:28).

Egy szó átvétele egy másik nyelvből és annak beillesztése a befogadó nyelvbe hatékonyan csak akkor működhet, ha a befogadó nyelvi közösség tagjai legalább részlegesen ismeri azt az adott nyelvet. Ennek hiányában nem lennének képesek megérteni a szavak jelentését, így nem kerülne sor a szavak átvételére vagy legalábbis nem őriznék meg pontos jelentésüket (Gazdag 2010:124).

II. A VIZSGÁLAT KÖRÜLMÉNYEIRŐL

2.1 A vizsgálat megszervezése, lebonyolítása

2024-ben kezdtem el a vizsgálatomat a Péterfalvai kistérség három iskolájában. Célja az volt, hogy képet kapjak a tanulók metanyelvi kommunikációs ismereteiről, mit gondolnak a nyelvjárásokról, esetleg ők hogyan vélekednek afelől, hogyha valaki bizonyos körülmények között nyelvjárásban beszél, illetve a szlengekről, hogyan viszonyulnak hozzá. Nagy szerepet játszik az iskola, a pedagógusok tanításai abban, hogy gyerekek hogyan ítélik meg az anyanyelvük változatait.

A kutatást online kérdőív kitöltésével bonyolítottam le, voltak, akik komolyan vették és voltak, akik kevésbe, de így is széleskörű képet kaptam arról, hogy ezek a gyerekek mit is gondolnak az anyanyelvükről, nyelvváltozatokról és hogy ők mit gondolnak, beszélnek-e nyelvjárásban vagy használnak-e szleng kifejezéseket.

2.2. A vizsgálat résztvevőiről röviden

Mindhárom intézményben az 5-6-7-8-9-10-11. osztályosok köreiből választottam tanulókat a kérdőív kitöltéséhez. Egész osztályokat vettem, de volt, ahol csak néhányukkal sikerült kitöltetnem. A kitöltésben 26 férfi és 43 nő vett részt.

2.3. A vizsgálat helyszíneiről

Péterfalva a Nagyszőlősi járás egyik igen nagy települése, amely a Tisza bal partján fekszik és több irányból is megközelíthető. Körülbelül 2500 fő a lakossága. A településen két iskola található, amelyekben a kutatásom is végeztem (URL1). A falu központjában áll a Péterfalvai Kölcsey Ferenc Középiskola ami 1972 óta magyar tannyelvű iskola.

A Péterfalvai Református Líceum Tivadarfalván, ami Tiszapéterfalvához tartozó település. Egy horoggyárként működtetett épületet felvásárolt a Kárpátaljai Református Egyház Kuratóriuma és 1995-ben megnyitotta kapuit egyházi iskolaként. Magyar tannyelvű iskola amely 4-ik osztály befejezése után 5-ik osztálytól várja tanulóit.

Nagypalád is magyar lakta település. Az ukrán-magyar, ukrán-román hármashatárban fekszik. 1946-tól a neve Velika Palagy. A 2001-es népszámlálás adatai szerint Nagypalád lakossága mindössze 1824 fő és ebből 1773 magyar nemzetiségű. Nagypaládon 1 iskola található, amelyet 1980-ban adtak át. 1983-tól középiskolaként működik.

2.4. A kérdőívről

A tanulók metanyelvi ismereteinek vizsgálatát kérdőív segítségével végeztem. A kérdőívem alapjául Lakatos Katalin által használt kérdőívet vettem (Lakatos 2010).

A vizsgálat résztvevőinek 23 kérdésre kellett válaszolniuk, ami teljesen anonim volt, amelyből leginkább zárt kérdésekre kellett válaszolniuk, de voltak olyan kérdések, ahol kifejthették akár hosszan, akár röviden a véleményüket. A felmérés elején arra fókuszáltam, hogy megismerjem a résztvevők társadalmi hátterét, valamint aziránt érdeklődtem, hogy milyen kapcsolatuk van saját anyanyelvükhöz, illetve hogyan viszonyulnak a nyelvjárásokhoz, a szlenghez és ezek beszélőihez.

A tanulók által kapott adatokat Excel táblázatban dolgoztam fel, könnyen átlátható lett, így a diagrammok megszerkesztésében sem adódott gond.

III. HIPOTÉZISEK

A szakirodalomban való tájékozódás, illetve megfigyeléseim alapján a három iskolában végzett kutatásom során az eredmények összehasonlításakor az alábbi eredményeket várom:

- A líceumba Kárpátalja több településéről érkeznek tanulók, így érzékenyebbek a települések közötti nyelvi különbségekre.
- A líceumban a tanulók tudatosabbak a nyelvjárással kapcsolatos kérdésekkel és pontosabban definiálják annak fogalmát.
- A líceumban a tanulók jobban tudják definiálni, mikor melyik nyelvhasználathoz forduljanak beszédjük során.
- A szleng kifejezéseket előszeretettel használják mindenhol, tanórákon is
- Észrevételeim szerint a szleng segíthet nekik abban, hogy jobban azonosuljanak egy adott csoporttal

IV. A TÁRSADALMI TÉNYEZŐK A TANULÓK KÖRÉBEN

Mindössze 69 adatközlőt sikerült megvizsgálnom és a következő adatok születtek a szociológiai tényezőkkel kapcsolatban.

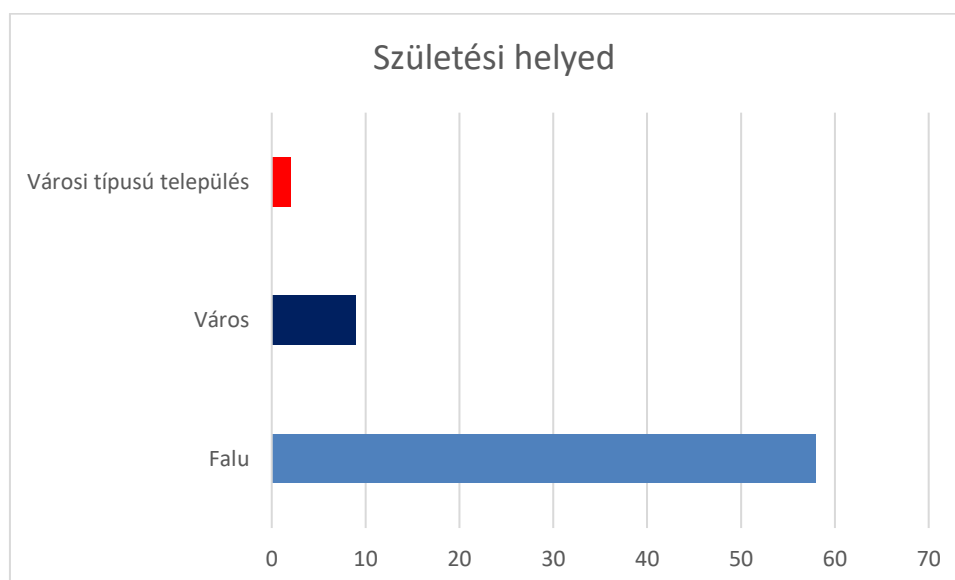
A 2000/2001-es tanévtől Ukrajna tizenkettes osztályzási rendszerbe lépett. (Lakatos 2010:27) Lakatos Katalinhoz hasonlóan én is a tanulókat magyar nyelvből szerzett jegyük alapján csoportba soroltam, csak én 4 csoportba: kevésbé jó érdemjegyű: 1-3, 4-6, jó érdemjegyű: 7-9, 10-12.

4.1. A csoport megoszlása az ismert társadalmi tényezők szerint

Az általam vizsgált tanulók lakhelyük szerinti csoportosítása: falu, város, városi típusú település

1.ábra. Az adatközlők lakhelyük típusa szerint

N=69

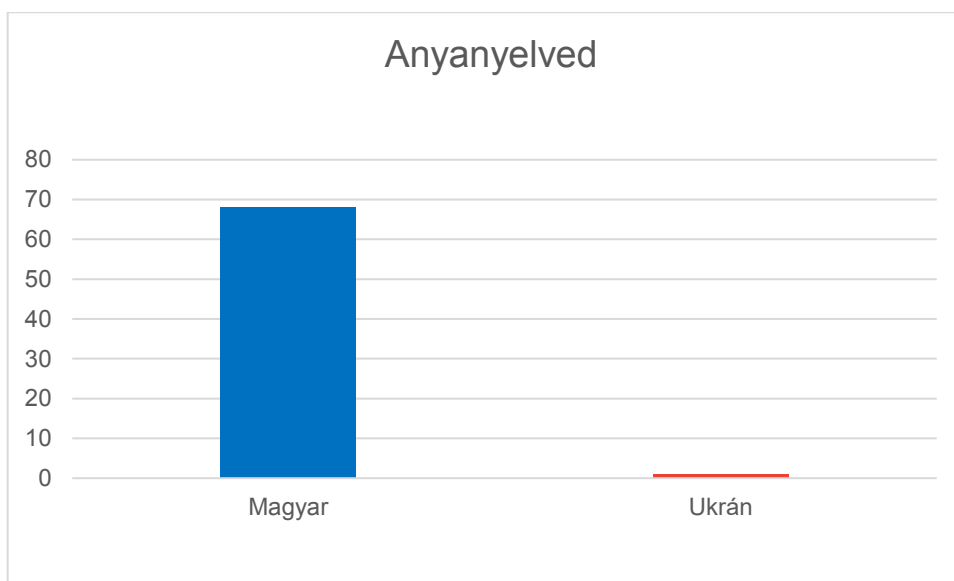
Az eredmények szerint a legtöbben falvakban élnek, szám szerint 58 tanuló, ebből 9 tanuló él városban és 2 pedig városi típusú településen.

4.2. Az anyanyelv kérdéséről

Az anyanyelvet érintő kérdésre mindenki egyhangúan a magyar nyelvet jelölte be, egy tanuló kivételével, mert ő az ukránt tartja az anyanyelvének. Kisebbségben mindig nagyobb jelentőséggel bír az anyanyelv kérdése, itt ez sem volt másképpen, ahogy Lakatos Katalin kutatásában is a többségük csak magyar nyelven szocializálódott, és ezen a nyelven tud kibontakozni. (Lakatos 2010:30)

2.ábra. Mi az anyanyelved kérdéssel kapcsolatban kapott válaszok aránya

Az orosz és ukrán nyelv sokkal nagyobb hatást gyakorol a magyarra, mint a magyar az ukránra vagy az oroszra (Csernicskó 1999:77). „...a vegyes nyelvi

környezetben felnövekvő gyermekek jó esetben spontán módon válnak két- és többnyelvűvé. Az azonban, hogy ez a kétnyelvűség milyen minőségű lesz, nagyon sok tényező függvénye: például a szülők, a családtagok nyelvhasználatának következetessége, a tágabb környezet, az óvoda nyelve és még több egyéb tényező befolyásolja, hogy egy gyermek magas szinten lesz-e kétnyelvű, vagy sem.” (Márku 2020:100). - írja Márku Anita a „Рóка у лici живе” című monográfia ismeretetésében. Karmacsi Zoltán: Stratégiák az etnikailag heterogén családokban nevelkedő gyermekek nyelvi szocializációjában Kárpátalján. Tehát megérthetjük, hogy a gyerekek azt, hogy hogyan beszélnek azt csak a szülők, nagyszülők környezete befolyásolja, aztán az iskola és így tovább.

3.ábra. A magyaron kívül milyen nyelven beszélsz?

N=69

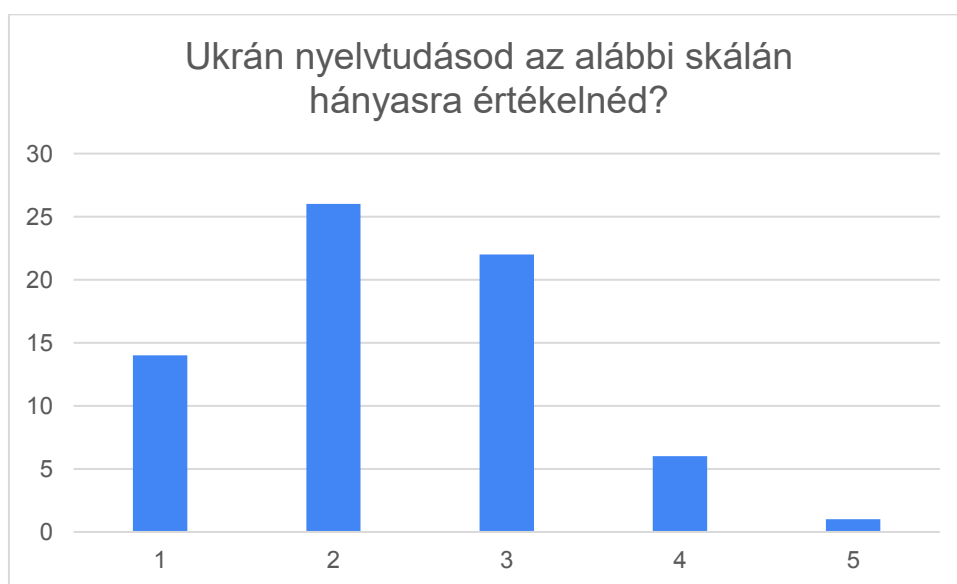

A magyaron kívül 45 tanuló az angol nyelvet választotta, 21 tanuló az ukránt és 3 tanuló az egyéb opciót. Számomra ez nem volt meglepő, hiszen az angol nyelvet idegennyelvként tanulják, míg az ukránt a tanterv szerint úgy, mintha anyanyelvük lenne, így ez elég nagy akadály számukra, hogy elsajátítsák az ukrán nyelvet.

Következő kérdésnél a tanulók kiválaszthatták, hogy szerintük egy 1-től 5-ig terjedő skálán hányasra értékelnék az ukrán tudásukat (1-egyáltalán nem tudok ukránul, 5-nagyon jól tudok ukránul)

4.ábra. Ukrán nyelvtudásod az alábbi skálán hányasra értékelnéd?

N=69

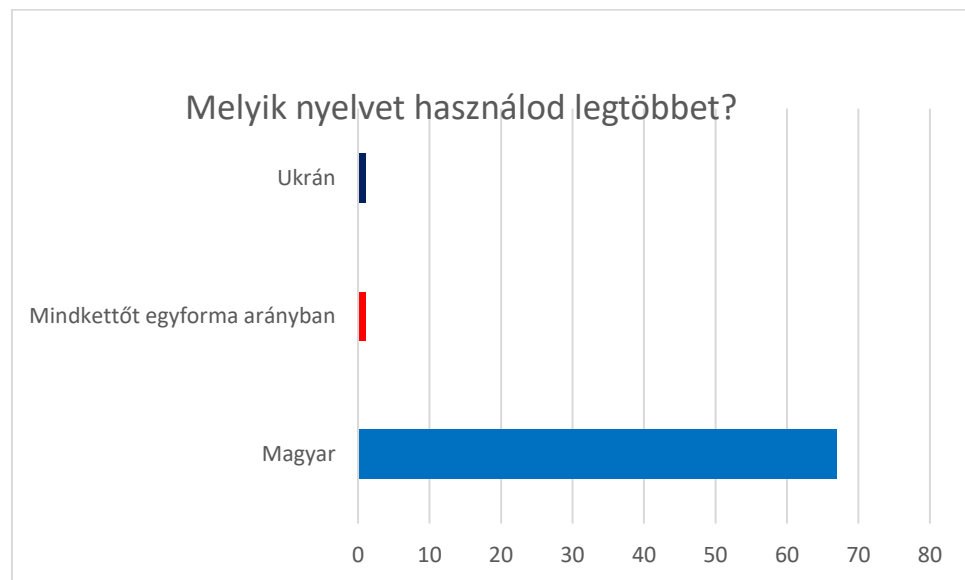

14 tanuló egyesre értékelte ukrán nyelvtudását, 26 tanuló a második oszlopot választotta, 22 tanuló a harmadik oszlopot, hatan a négyes oszlopra tették szavazatuk és mindössze egy tanuló tette az ötödikre, ami azt jelentette, hogy nagyon jól tud ukránul.

A következő ábrán megláthatjuk, hogy melyik nyelvet használják legtöbbet a tanulók.

5.ábra. Melyik nyelvet használod legtöbbit?

N=69

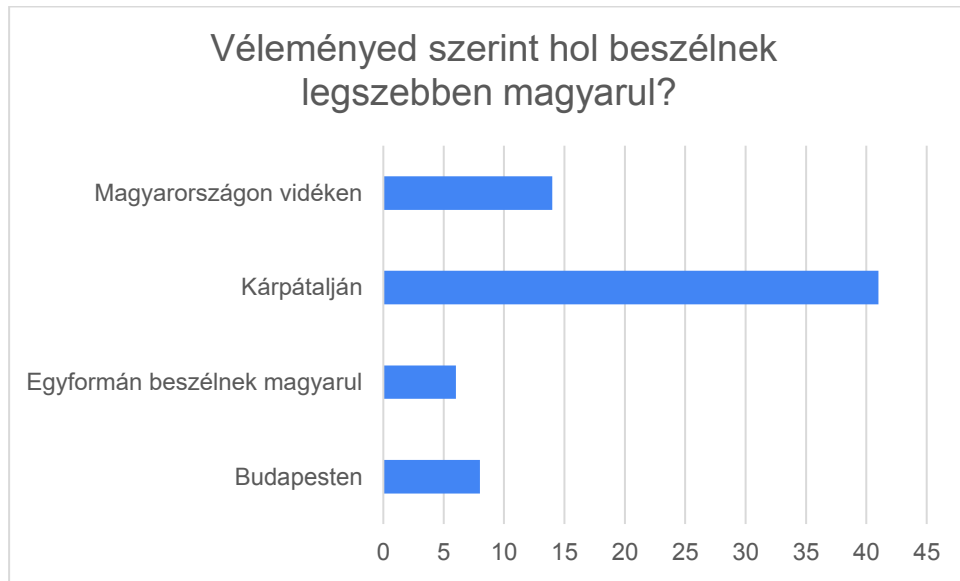
Nem meglepő, hogy a tanulók 97,1%-a a magyar nyelvet használja a leggyakrabban, azaz 67 tanuló és ebből 1 tanuló mindkét nyelvet egyforma arányban míg megint csak 1 tanuló mondhatni csak az iskolában használja a magyart és mindenhol máshol ukránul beszél.

A következő kérdésre érkezett válaszok nem voltak számomra meglepőek, mert ismerve a diákokat, éreztem, hogy hogyan is fognak reagálni arra, hogy szerintük hol is beszélnek a legszebben magyarul.

Kifejtős kérdésként megkérdeztem, hogy „mit jelent számodra a magyar nyelv?” amelyre rengeteg olyan válasz érkezett, hogy „*anyanyelvemet*”, valaki azt írta, hogy a „*közlés eszközt*”, „*A hazát, becsületet, tiszteletet, szeretetet.*”, „*a magyar nyelv számomra egy gazdag kulturális kincs, amely lehetővé teszi gondolataim és érzéseim kifejezését*”, „*Az identitásom alapját*” vagy volt olyan is, hogy azt írták, hogy „*semmit*”. Innét is felfedezni véltem, hogy ha nem is mindenki, de a legtöbbit ez jelenti a mindent, a kifejezés eszközét: „*Az a nyelv, amin a legjobban kifejezhetem magam*”, „*A nemzeti hovatartozásom*”.

6.ábra. Véleményed szerint, hol beszélnek legszebben magyarul?

N=69

14 tanuló szerint Magyarországon vidéken beszélnek a legszebben magyarul, 8 tanuló szerint Budapesten 40 tanuló szerint Kárpátalján, míg 6 tanuló szerint egyformán beszélnek magyarul.

Ezután megkérdeztem, hogy „Hogyan jellemeznéd a kárpátaljai magyarok beszédét?”. Legtöbben pozitív véleményt fogalmaztak meg válaszukban:

„különleges”, „szép, változatos”, „sajátos nyelvjárás”, „A kárpátaljai magyarok szépen és választékosan beszélnek”, „Tájszólás”, „Kicsit más mint a Magyarországon élő magyaroké, vannak úgymond saját szavaink is amelyet az ukrán nyelvből vettünk át, de szerintem különleges”

A magyarországi beszédről már nem ennyire egyértelműen pozitívan nyilatkoztak „Hogyan is jellemeznéd a magyarországi magyarok beszédét:”

„Szép, csak lerövidítik a hosszú betűket”, „Túldíszített”, „Kifejezőbb, érthetőbb, tisztább”, „A Magyarországi magyarok beszéde általában sokszínű és dinamikus, a modern nyelvi változásokra is reagálva, ugyanakkor megőrizve a hagyományos nyelvi sajátosságokat is”, de akadt olyan is, aki szimplán csak annyit írt, hogy „Anyanyelv”.

A következő kérdéssel arra voltam kíváncsi, hogy a tanulók mennyire vállalják fel, vagy tudnak azonosulni azzal, hogy ők nyelvjárásban beszélnek.

7.ábra. Te beszélsz nyelvjárásban?

N=69

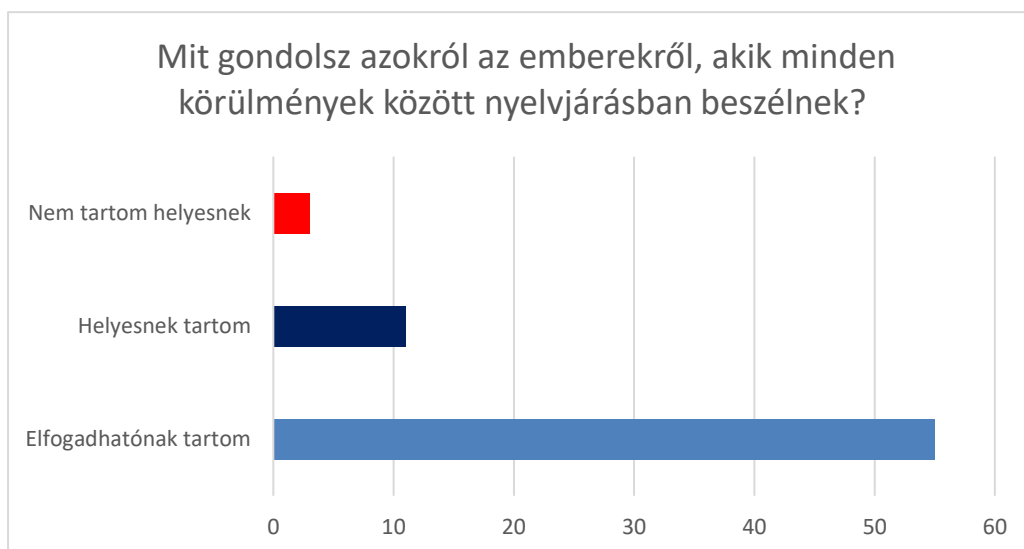

47 tanuló azt válaszolta, hogy igen, míg 22 szerint ő nem beszél nyelvjárásban. Lakatos Katalin tanulmányában feltételezte, hogy a tanulókat befolyásolhatja az, hogy jobb értékelést kaphatnak, ha a köznyelvet használják (Lakatos 2010:89).

Következő kérdésem a tanulók felé az volt, hogy „Mit gondolsz azokról az emberekről, akik minden körülmények között nyelvjárásban beszélnek?”

8.ábra. Mit gondolsz azokról az emberekről, akik minden körülmények között nyelvjárásban beszélnek?

N=69

55 tanuló elfogadhatónak tartja, hogyha valaki minden körülmény között nyelvjárásban beszél, 11 helyesnek tartja és 3 ember nem tartja helyesnek.

Érzelhető, hogy nem tartják ezt negatív dolognak, hogy valaki mindig és minden körülmény között nyelvjárásban beszél.

Következő kérdésben azt tettem fel, hogy „Hol tartod elfogadhatónak a nyelvjárás használatát:”

9.ábra. Hol tartod elfogadhatónak a nyelvjárás használatát?

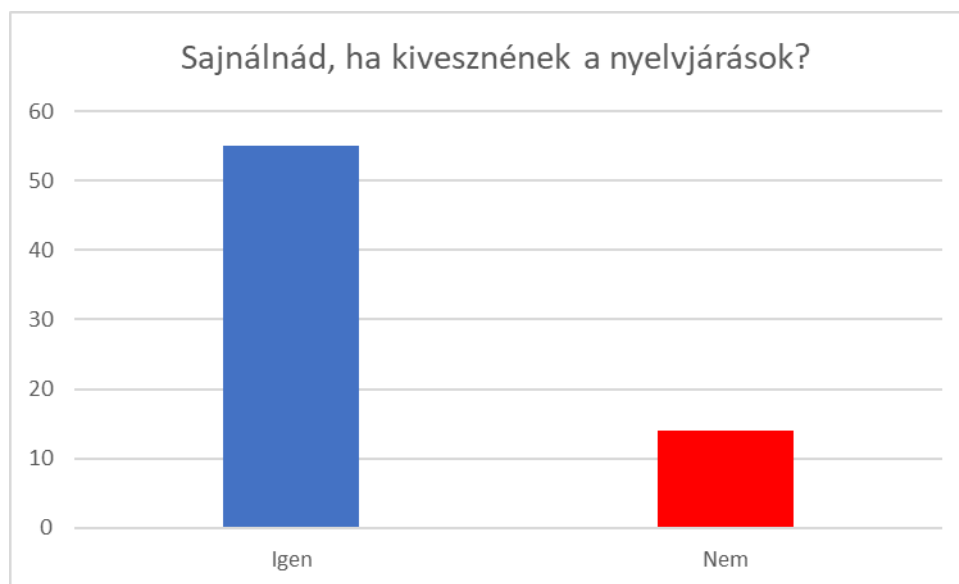
N=69

37 tanuló elfogadhatónak találja a nyelvjárás használatát a családban, 35 tanuló a baráti körben, 20 tanuló az iskolában, 9 tanuló az üzletben, 13 tanuló a templomban, 9 tanuló a médiában és 38 tanuló mindenhol.

10.ábra. Sajnálád, ha kivesznének a nyelvjárások?

N=69

55 tanuló sajnálná, ha kivesznének a nyelvjárások, míg 14 nem.

Következő kérdésnek feltettem, hogy „Mit nevezünk nyelvjárásnak?” A tanulók nagy része ilyen feleleteket adott:

„*Tájszólás*”, „*Kicsit módosult változata a nyelvnek*”, „*Különböző szavakat használó emberek, de ugyan az a jelentése*”, „*Szerintem szavakat vagy kifejezéseket, amelyet más helyen élők máshogy mondanak, ejtenek ki*”, „*A nyelvjárás egy adott nyelv helyi változata, amely eltérhet a hivatalos vagy standard nyelvtől.*”, „*Egy adott nyelv sajátos nyelvezete*”, de akadtak olyan tanulók is, akik ezt nem tudták megfogalmazni és csak annyit írtak, hogy „*Nem tudom*”.

„*...nem beszélhetünk egységesen 'kárpátaljai magyar nyelvjárások'-ról.*” (Csernicskó-Márku 2007:16) Horváth Katalin a hangtani jellemzői alapján kategorizálja is azokat. Tehát hiába beszélünk nyelvjárásról nem érthetünk mindent ide, nem általánosíthatunk hiszen rengeteg nyelvjárási változat létezik.

Következő kérdésként a tanulóknak feltettem, hogy „Mit nevezünk köznyelvnek?”

„*Az egymással való mindennapi beszélgetést*”, „*Azt ahogy egymás között beszélünk*”, „*Ami az én saját nyelvem*”, „*A hétköznapi beszédet, ami nem bonyolult és nem irodalmian van megfogalmazva*”, „*Amit általában használnak, a nemzeti nyelv beszélt változata*”, „*Szerintem kicsit más mint a rendes magyar nyelv. Szerintem utcai nyelv meg szlengeket is tartalmaz*”. A köznyelv egy adott nyelv társadalmilag elfogadott és széles körben használt változata. A köznyelv mondhatni egy közös alap, amely lehetővé teszi számunkra, hogy különböző társadalmi csoportok között hatékonyan tudjunk kommunikálni.

4.3 A szleng

„A nyelvhasználat kettős – nyelvi és társadalmi – beágyazottságának elmélete szerint egy nyelvben az születik és marad meg, amire a közösség legalább egy csoportjának szüksége van.” (Parapatics 2013:24). A szleng olyan informális nyelvhasználat, amelyet általában az adott társadalmi csoport vagy alcsoport tagjai használnak a közösségükön belüli azonosulás és kommunikáció kifejezésére. „Az angol nyelv tanulásának kiterjesztésével, a nyugati utazási lehetőségek megnövekedésével, a rengeteg nyugati - köztük amerikai - reklámanyag, árucikk, kulturális termék egyre nagyobb elterjedésével több angol eredetű nyelvi anyag kerül be nyelvhasználatukba.” (Rónagy 1995:10). Ez a nyelvhasználat gyakran jellemezhető specifikus kifejezésekkel, szavakkal és kifejezésfordulatokkal, amelyek jellegzetesek egy adott kulturális vagy szociális kontextusban, mint például egy bizonyos életkorú csoport, foglalkozás vagy érdeklődési kör. A szleng hagyományosan az íratlan kommunikáció része, mely inkább a szóbeliség és a közvetlen interakció révén terjed, mintsem az írott formákon keresztül.

A magyar szlenget, és a szerepköreit vizsgáló tanulmányok hagyományosan előtérbe helyezik a jelenség polgárpukkasztó, lázadó funkcióját (Parapatics 2019:67). A szleng nem csupán azonosulást és közösségi kötődést fejez ki, hanem gyakran szolgál az egyéni vagy csoport identitás erősítésére is. A szlenghasználat lehetőséget biztosít az adott közösség tagjainak az egyediségük kifejezésére. Bár a szleng gyakran informális és laza nyelvhasználat, jelentősége lehet a nyelvészetben és a szociolingvisztikában is, hiszen tükrözi és befolyásolja a társadalmi struktúrákat, a kommunikációs mintákat és az identitásképzést.

A szlenget nyelvi jelenségként sokkal tágabban kell értelmeznünk, mint a magyar szakirodalomban szokásos volt (Kis 1997:240).

Következő kérdésként feltettem, hogy „Szerinted mi a szleng?” ők a következőket válaszolták:

„Sajátos szóhasználat”, „Más nyelvekből átvett szavak, vagy rövidítések”, „Fiatalabb korosztály által használt kifejezések”, „Fiatalok beszéd stílusa”, „A szleng bizonyos csoportok által használt szavakat jelent”, „Sajátos, egyedi csoportok által beszélt, kialakított beszédstílus.” „Különböző rövidítések, vicces szólások melyeket a köznyelvben, baráti társaságban használunk”, „A szleng szerintem az amit legtöbbet a fiatalok használnak saját baráti körükben vagy más emberekkel”.

A szlengkutatás 111 éve című kutatásában így fogalmazzák meg, hogy a diákok elől miért rejtegetik a szleng szavakat a nyelvtankönyvekben. „Az idők során a legtöbb retorika- és nyelvtankönyv óvta a diákokat attól, hogy szlenget használjanak, mivel az pontatlan (ami

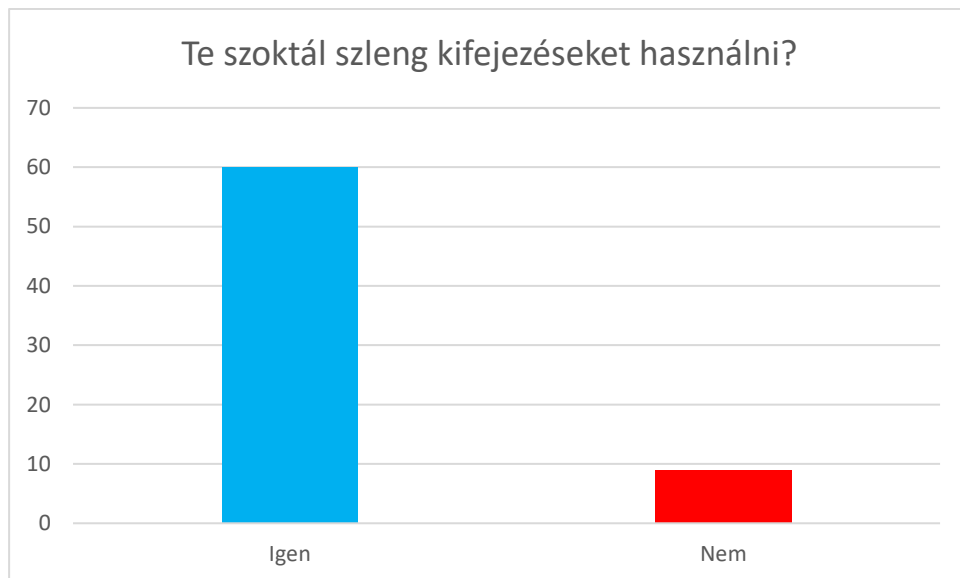
általában természetesen nem igaz) vagy vulgáris (ami gyakran valóban így van).” (Drake G.F. 2002:296) .

Míg a tanulók töltötték ki a kérdőívet és ehhez a kérdéshez értünk több olyan kérdést kaptam, hogy „Ez nem azt jelenti, hogy nem használhatjuk a tanórákon?” vagy esetleg, hogy „Ezt nem csak a fiatalok beszélik?”, tehát innét is rájöttem, hogy hiába mindennapos beszédstílus és a legtöbbet használók csoportjától kérdeztem, nem igazán volt mindenki tisztában azzal, hogy mi is a definíciója ennek a kifejezésnek.

Következő körben azt a kérdést tettem fel nekik, hogy ők szoktak-e szleng kifejezéseket használni, ami számomra, ennél a korosztálynál kicsit meglepő volt az arány.

11.ábra. Te szoktál szleng kifejezéseket használni?

N=69

60 tanuló az igent választotta, míg 9 a nem eshetőséget választotta. Számomra ez azért volt meglepő, mert úgy vélekedtem, hogy szinte mindenki az igent fogja szavazni, hiszen mindenki használ közülük szleng szavakat, hiszen hallottam, illetve a következő kérdésemnél mindenki válaszolt.

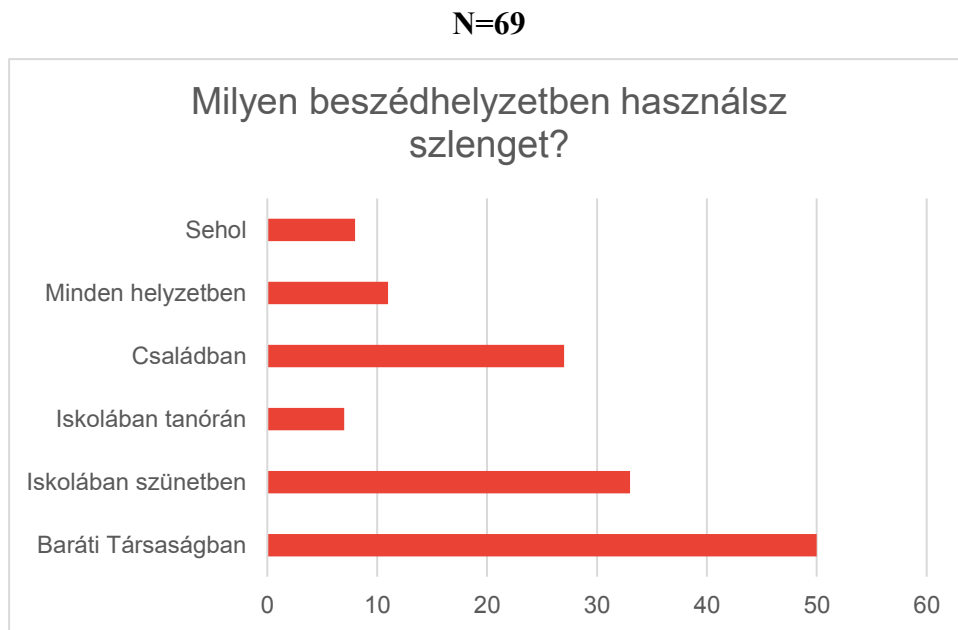
A következő kérdésem a tanulók felé az volt, hogy soroljanak fel olyan szleng kifejezéseket, amelyeket ismernek. A következő válaszok érkeztek:

„Cringe, csajszi, sulis, adom, flex, offol”, „Smash,slay,matchi-matchi”, „Pacek, duma,ICYMI,ILY”, „Cringe,macgyver, sus, woke”, „kajak teso Slay, bomboclat.”, „Kajak, LOL, Flex, stil, szoszi, crush”, „Cool”, „Tesomsz”, „lővé, dik, baromi, cucc, izé, slukk, szatyor, zsaru, zabál, tesó, tag, sulis, szupi, srác, smárol, pasi, oké, meló”. Ebből is észrevehető, hogy rengeteg angol szót vagy rövidítést vettek át és néhányukat még én sem

értem. Volt olyan tanuló, aki teljesen nem értette meg és definiálni sem tudta, hogy mi a szleng és a rövidítések között a különbség.

A tanulóknak azt a kérdést is feltettem, hogy ők mikor és milyen helyzetben használják a szleng kifejezéseket.

12.ábra. Milyen beszédhelyzetben használ szlenget?

Úgy tűnik, hogy a legtöbbet a baráti társaságban használják és a legkevesebben az iskolákban a tanórákon. Innét is megfigyelhető, hogy a szlengszavakat egy társadalmi csoport fogja használni és ők fogják megérteni pontosan miről is van szó.

„Végső soron a szlengszavak és -kifejezések nagyrészt rövid életűek, jelentésük megfoghatatlan, a társadalom periferiáján élő csoportok használják őket, a szóbeli kommunikációban használatosak, és nagy mértékben függenek az adott kommunikációs helyzettől” (Eble 1999:135)

A szleng szavak és kifejezések általában nem találhatóak meg a hivatalos szótárakban vagy a köznyelvi kommunikációban ez jellemzően egy adott csoport belső szólásának vagy humorának a részei.

V. Összefoglaló

Szakedolgozatom célja az volt, hogy Péterfalvai Kölcsey Ferenc Középiskoláról, Péterfalvai Református Líceumról, illetve a Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézményről áttekintést adjak a metanyelvi ismereteikről. A vizsgálat során az kívántam feltárni, hogy milyen változások következtek be a kárpátaljai anyanyelvoktatás terén azóta, hogy 2005-ben elindult a tantárgy-pedagógiai reform. A szakdolgozatom az anyanyelvoktatás alakulását is körüljárja, különös tekintettel a Kárpátalján tapasztalt változásokra és kihívásokra. Az anyanyelvi nevelés fontossága a határon túli magyar közösség hosszú távú megmaradásában, és rámutatok az oktatás jelentőségére ebben a folyamatban. Emellett áttekintést nyújtok a kárpátaljai magyar iskolákban történt tantervi és módszertani reformokról, valamint az ezekhez kapcsolódó változásokról az anyanyelvi oktatásban és az érettségi követelményrendszerében. A szakirodalmi áttekintés során rájöttem, hogy a kommunikáció és nyelvváltozatok rendkívül sokrétű terület. Megértettem, hogy a kommunikáció sokféle dimenzióját figyelembe kell venni: például a résztvevők számát, a jelrendszer típusát, valamint az üzenetek hatásait. Az egyirányú és kétirányú kommunikáció közötti különbség is fontos és érdekes volt látni, hogy a kommunikáció térben és időben történő jelenléte milyen változatos helyzeteket eredményezhet.

A verbális és nem verbális jelek szerepe szintén kiemelkedő a kommunikációban. Érdekes volt megfigyelni, hogy a nyelvváltozatok milyen sokszínűséget hoznak létre a kommunikációban, és hogy ezek hogyan befolyásolják a kommunikációt. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a nyelvi attitűdök és az azonosulás a nyelvváltozatokkal összefügg, és hogy számos tényező befolyásolja ezeket. Az adatközlők többsége falvakban él, csak kevesen laknak városokban vagy városi típusú településeken.

Az anyanyelv kérdésére való válaszok alapján mindenki magyarnak jelölte be az anyanyelvét, kivéve egy tanulót, aki az ukránt tartotta annak. A résztvevők közül legtöbben az angol nyelvet használják második nyelvként, míg az ukrán csak kisebb részük anyanyelve vagy kiegészítő nyelve. Az ukrán nyelvtudásukat általában közepesnek értékelték, és a legtöbben közepes vagy alacsony közepes skálán helyezték el. A résztvevők legtöbbször a magyar nyelvet használják, más nyelvek használata ritka a mindennapi kommunikáció során. A nyelvjárásokkal kapcsolatos vélemények pozitívak, többségük elfogadhatónak tartja, ha valaki nyelvjárásban beszél. A résztvevők többsége sajnálná, ha kivesznének a nyelvjárások, és elfogadhatónak tartja a nyelvjárás használatát különböző helyzetekben. Az anyanyelvet az adatközlők személyes kifejezőeszközként, identitásuk alapjának vagy értékes kulturális

kincsnek tartják. A kárpátaljai magyarok beszédét pozitívan értékelik, míg a magyarországi magyarok beszédét különbözően ítélik meg. Az adatközlők többsége pozitív véleménnyel van a nyelvjárásokról, elfogadja és értékeli azokat, és fontosnak tartja az anyanyelv megőrzését és azonosulást vele. A szlengnek fontos szerepe van az identitás kifejezésében és a közösséghez való tartozás érzésének erősítésében. A szleng gyakran specifikus kifejezéseket és szavakat használ, amelyek jellemzőek egy adott társadalmi vagy kulturális csoport számára.

A szlenghasználat legtöbbször az informális kommunikáció során, például baráti társaságokban, használatos. Ez mutatja, hogy a szleng inkább a közvetlen, személyes interakció része, és kevésbé jellemző rá az írott formában való megjelenés. A tanulók körében a szlenghasználat elterjedt és elfogadott, ami azt mutatja, hogy a szleng nem csupán a fiatalok körében, hanem általánosságban is megtalálható a nyelvhasználatban. Ugyanakkor a szleng gyakran szembekerül az oktatási intézmények normáival és az írott nyelv szabályaival, amelyek inkább a hivatalos és formális kommunikációra helyezik a hangsúlyt. Ezért a tanórákon vagy hivatalos helyzetekben a szleng használata kevésbé elfogadott.

Végül, fontos megjegyezni, hogy a szleng folyamatosan változik és fejlődik, és sokszor olyan kifejezéseket vagy szavakat használ, amelyek nem találhatók meg a hagyományos nyelvi szótárakban vagy az írott nyelvben. Ennek eredményeként a szleng gyakran a társadalom periferiáján élő csoportok belső kultúrájának vagy humorának a része.

A tanulók körében tapasztalt metanyelvi ismeretek azt mutatják, hogy a nyelv és kommunikáció kérdései iránti érdeklődésük és tudatosságuk jelentős mértékben hozzájárul identitásuk kialakításához és a közösségükhöz való szorosabb kötődésükhöz.

Felhasznált irodalom:

Bárány Erzsébet–Beregszászi Anikó–Gazdag Vilmos. Pista bácsi szárnyai alatt: Kótyuk István munkásságának jelentősége és szerepe a kárpátaljai magyar tudományosságban és anyanyelvi nevelésben. In: Márku Anita–Karmacs Zoltán–Tóth-Orosz Enikő szerk. Mozaikok a magyar nyelvhasználatból: Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból VI. Törökbálint: Termini Egyesület 2022

Beregszászi Anikó – Csernicsekó István 2007b: A kárpátaljai magyar nyelvjárások és az iskola: Elméleti és módszertani kérdések. In. Soós Kálmán et al. szerk., ActaBeregsasiensis.Poliprint Kft., Ungvár, 44.

Connie Eble „A szleng meghatározásáról” Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról Szerk. Fenyvesi Anna, Kis Tamás, Várnai Judit Szilvia, Kossuth Egyetemi Kiadó Debrecen 1999

Csernicsekó István A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján) Osiris, Budapest, 1999. 309 p.

Csernicsekó István és Márku Anita „Hiába repülsz te akárhová...” Segédkünyv a kárpátaljai magyar nyelvjárások tanulmányozásához, PoliPrint Ungvár,2007

Dudics Lakatos Katalin 2021 Kárpátaljai magyar nyelv tankönyvek a helyi nyelvváltozatokról. A Debreceni Magyar Nyelvtudományi Tanszéknek Lektorált Folyóirata. Magyar nyelvjárások 59 2021:185-197.

Gazdag Vilmos 2021: Szláv elemek a kárpátaljai beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban. Termini Egyesület, Törökbálint, 2021

Gazdag, Vilmos 2010: Szláv eredetű lexikai elemek a Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban (Kárpátalja, Ukrajna). In. Önmeghatározási kísérletek: hagyományörzéstől a nyelvi identitásig. Határhelyzetek. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest, 124.

Glendon Frank Drake "A szleng társas szerepe." A szlengkutatás 111 éve Szerk. Várnai Judit Szilvia és Kis Tamás, Kossuth Egyetem Kiadó 2002

Horváth Katalin 2007. A kárpátaljai magyar lakosság nyelv- és nyelvváltoztatás-választása. In Maticsák Sándor szerk. Nyelv, nemzet, identitás. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai I. kötet. Budapest–Debrecen: Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság. 41–52.

Karmacs Zoltán „Рóка у лісі живе”. Stratégiák az etnikailag heterogén családokban nevelkedő gyermekek nyelvi szocializációjában Kárpátalján (Márku Anita) II. Rákóczi Ferenc

Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont – Termini Egyesület.
Törökbálint. 2020. 160 OLDAL

Kiss, Jenő (2017) A nyelvjárások. In: A magyar nyelv jelene és jövője. Gondolat Kiadó, Budapest, pp. 199-221.

Kis Tamás 1997: Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. In. Kis Tamás szerk., A szlengkutatás útjai és lehetőségei. Debrecen, 240

Lakatos Katalin 2010. Kárpátaljai magyar iskolások nyelvi tudata és attitűdje. Doktori disszertáció. ELTE BTK: Kézirat.

Orosz Katalin: A kárpátaljai magyar anyanyelvi beszélők metanyelvéről 2022 Nyelvi attitűdök és metanyelvi kommunikáció Izsák Bálint Eötvös József Főiskola, Baja Komárno, Szlovákia : International Research Institute s.r.o. (2021)

Parapatics Andrea 2019: Változó attitűdök a szleng használatában. In. Iskolakultúra, 29.évf. 10.sz./2019, 66-84

Parapatics Andrea 2013. Fiatalok nyelvi mentalitása és a szleng. Doktori disszertáció. ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola

Rónaky Edit 1995: Hogyan beszél ma az ifjúság? (Avagy: Hogy hadováznak a skacok?). Kemény Gábor Iskolaszövetség.

URL1: <https://kmmi.org.ua/regiok/telepulesek/nagyszolosi-jaras/tiszapeterfalva>
Megtekintve: 2024.04.16.

VI. Резюме

Метою моєї дипломної роботи було дати огляд метамовних знань учнів Петерфальвайської середньої школи імені Кошута Ференца, Петерфальвайського реформованого ліцею та Ве-ли-ко-па-лад-ський ЗЗСО I-III ст. імені Жігмонда Моріца. Під час дослідження я прагнув з'ясувати, які зміни відбулися в навчанні рідної мови на Закарпатті з часу запровадження предметно-методичної реформи у 2005 році. Моя робота також вивчає розвиток вивчення рідної мови, зокрема звертаючи увагу на зміни й виклики, з якими стикається цей процес на Закарпатті. Важливість мовного виховання для довгострокового існування угорської спільноти за межами Угорщини підкреслюється, і я вказую на значення освіти в цьому процесі. Крім того, я надаю огляд термінових і методичних реформ в угорських школах Закарпаття та пов'язаних з ними змін у навчанні рідної мови та вимогах до вступних іспитів. Під час огляду літератури я зрозуміла, що комунікація та мовні варіанти — це дуже різноманітні області. Я зрозуміла, що необхідно враховувати багато аспектів комунікації, таких як кількість учасників, тип системи знаків та вплив повідомлень. Важливою була різниця між односторонньою та двосторонньою комунікацією, а також цікаво було спостерігати, як наявність комунікації у просторі та часі може призводити до різноманітних ситуацій.

Роль вербальних та невербальних знаків також є важливою у комунікації. Цікаво було спостерігати, як мовні варіанти створюють багатофункціональність у комунікації та як вони впливають на неї. Слід зазначити, що мовні настанови та ідентифікація з мовними варіантами взаємозв'язані, і багато факторів впливають на це. Більшість респондентів проживають у селах, лише декілька в містах або міськородібних населених пунктах.

Відповіді на питання про рідну мову показали, що всі визначили її як угорську, за винятком одного учня, який назвав українську. Більшість учасників використовують англійську як другу мову, в той час як українська є рідною або додатковою мовою для меншої частини. Рівень знання української зазвичай оцінювався як середній, більшість визначили його як середній або нижче середнього. Більшість учасників частіше використовують угорську мову, використання інших мов у повсякденній комунікації є рідкісним. Відносно діалектів були позитивні відгуки, більшість вважає прийнятним говорити діалектом. Більшість учасників сумували б за вимиранням діалектів і вважали прийнятним використовувати їх у різних ситуаціях. Респонденти розглядають рідну мову як особистий засіб вираження, основу ідентичності або цінний культурний скарб.

Ábrajegyzék

1.ábra. Az adatközlők lakhelyük típusa szerint.....	16
2.ábra. Mi az anyanyelved kérdéssel kapcsolatban kapott válaszok aránya	17
3.ábra. A magyaron kívül milyen nyelven beszélsz?	18
4.ábra. Ukrán nyelvtudásod az alábbi skálán hányasra értékelnéd?.....	18
5.ábra. Melyik nyelvet használod leg többet?	19
6.ábra. Véleményed szerint, hol beszélnek legszebben magyarul?.....	20
7.ábra. Te beszélsz nyelvjárásban?	21
8.ábra. Mit gondolsz azokról az emberekről, akik minden körülmények között nyelvjárásban beszélnek?	21
9.ábra. Hol tartod elfogadhatónak a nyelvjárás használatát?	22
10.ábra. Sajnálád, ha kivesznének a nyelvjárások?.....	23
11.ábra. Te szoktál szleng kifejezéseket használni?.....	25
12.ábra. Milyen beszédhelyzetben használod szlenget?	26

Mellékletek

Kérdőív

Petrusinec Zsófia vagyok, a II.Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV.évfolyamos magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója. A Péterfalvai kistérségben három iskolában mérem fel a tanulók metanyelvi ismereteit. Kérem segítsék munkámat a kérdőívem kitöltésével ami teljesen anonim és mindössze 5-10 percet vesz igénybe. Köszönöm!

zsosifpetrusinec2003@gmail.com [Fiókváltás](#)

Nincs megosztva

* Kötelező kérdés

Nemed *

- Nő
- Férfi

Hányasod van magyar nyelvből? *

- 1-3
- 4-6
- 7-9
- 10-12

Anyanyelved *

- Magyar
- Ukrán
- Egyéb

Életkorod *

- 10-13
- 14-17

Születési helyed *

- Falu
- Város
- Városi típusú település

Nevezd meg lakhelyed *

Saját válasz _____

Magyaron kívül melyik nyelvet beszéled még? *

- Ukrán
- Angol
- Német
- Egyéb

Ukrán nyelvtudásod az alábbi skálán hányasra értékelnéd? *

1   2   3   4   5

Egyáltalán nem tudok ukránul   Nagyon jól tudok ukránul

Melyik nyelvet használod legtöbbit? *

- Magyar
- Ukrán
- Mindkettőt egyforma arányban

Mit jelent számodra a magyar nyelv? *

Saját válasz _____

Véleményed szerint hol beszélnek legszebben magyarul? *

- Magyarországon vidéken
- Budapesten
- Kárpátalján
- Egyformán beszélnek magyarul

Hogyan jellemeznéd a kárpátaljai magyarok beszédét? *

Saját válasz _____

Hogyan jellemeznéd a magyarországi magyarok beszédét? *

Saját válasz

Te beszélsz nyelvjárásban? *

Igen

Nem

Mit gondolsz azokról az emberekről, akik minden körülmények között nyelvjárásban beszélnek? *

Elfogadhatónak tartom

Helyesnek tartom

Nem tartom helyesnek

Hol tartod elfogadhatónak a nyelvjárás használatát? *

Családban

Baráti körben

Iskolában

Üzletben

Templomban

Médiában

Mindenhol

Sajnálnálád, ha kivesznének a nyelvjárások? *

Igen

Nem

Mit nevezünk köznyelvnek? *

Saját válasz _____

Mit nevezünk nyelvjárásnak? *

Saját válasz _____

Szerinted mi a szleng? *

Saját válasz _____

Te szoktál szleng kifejezéseket használni? *

Igen

Nem

Milyen beszédhelyzetben használsz szlenget? *

Baráti társaságban

Iskolában szüneten

Iskolában tanórán

Családban

Minden helyzetben

Sehol

Sorolj szleng kifejezéseket amelyeket ismersz vagy használsz *

Saját válasz _____

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Petrusinec Zsófia_Magyar szak_Szakdolgozat_2024-1.pdf

Ким подано:

Аніко Чурман

Дата перевірки:

2024-05-20 01:06:05

Дата звіту:

2024-05-22 12:24:14

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

37

Кількість слів:

6398

Схожість 11%

Збіг: 45 джерела

Вилучено: 16 джерела

Інтернет: 15 джерела

DOI: 0 джерела

База даних: 0 джерела

Перефразовування 2%

Кількість: 38 джерела

Перефразовано: 369 слова

Цитування 0%

Цитування: 5

Всього використано слів: 136

Включення 1%

Кількість: 2 включення

Всього використано слів: 109

Питання 0%

Замінені символи: 0

Інший сценарій: 1 слова